

Klimatické zmeny úradujú

Vo všeobecnosti sa plochy zemiakov v Európe nezmenšili. Evidujeme skôr presuny plôch medzi jednotlivými krajinami. Značné zníženia plôch sú najmä v Maďarsku, Rakúsku, Poľsku či Rumunsku.

V Európe aktuálne zaznamenávame veľký rozvoj výroby hranoliek, preto je aj časť produkcie presunutá práve do tohto segmentu. V roku 2024 by sa podľa Jörga Eggersa zo spoločnosti Europlant mala zvýšiť produkcia hranoliek o jeden milión ton zemiakov. Uviedol to počas nedávneho podujatia Deň zemiakového poľa: *„Vo všetkých väčších krajinách boli zemiaky ihneď, ako to bolo možné, vyorávané. Produkciu tu máme o 3-4 týždne skôr ako obvykle. Ceny sa držia na vysokých číslach a nevidíme dôvod, aby sa znižovali, keďže obrovské plochy už sú vyorané a nie je žiaden prebytok,“* vysvetlil Jörg Eggers.

Aj v rámci Európy však evidujeme znižovanie plôch sadbových zemiakov. V Holandsku, Nemecku a Francúzsku dokopy znížili plochy sadbových zemiakov o vyše 5-tisíc hektárov.

V celej Európe sa prejavujú klimatické zmeny. Až približne 60% zemiakov nie je pod závlahami, zdroje vody navyše upadajú a situácia by sa v dohľadnom čase veľmi meniť nemala. Aj náš najväčší pestovateľ má aktuálne vyoraných o 30 až 40% viac zemiakov ako obvykle. Začína sa teda vynárať otázka, čo sa udeje v tomto segmente v máji budúceho roka.

Voda - alfa a omega

Slovensko bolo kedysi zemiakarskou veľmocou. Významní pestovatelia predovšetkým na východe našej krajiny však od pestovania postupne upustili a gro produkcie dnes nájdeme na západe. Dôvodom je prístup k vode, ktorá sa stala pri pestovaní zemiakov rozhodujúcim faktorom. Pestovať zemiaky bez závlah je dnes veľkým rizikom. *„Pri závlahách sa už musíme konečne rozhodnúť, ako ďalej. Závlahy sú v správe štátu, ale investujú do nich poľnohospodári. Štát je však zlý správca tohto majetku. Možností sa pritom ponúka hneď niekoľko,“* myslí si predseda Zemiakarskeho a

zeleninárskeho zväzu SR Jozef Šumichrast.

Riešením by mohli byť vodné družstvá, teda spoločenstvá pestovateľov pri vodných stavbách, ktoré chcú využívať na závlahy. Štát by mal podľa zemiakarov prenechať sústavu práve pestovateľom. Naďalej by mal nad sústavami kontrolu, môže si ponechať napríklad 30% podielu a nominovať si niekoho do predstavenstva, ale poľnohospodári by nemali za závlahy platiť, pretože práve oni sa o ne starajú. *„Poľnohospodár nemôže investovať do štátneho majetku s tak veľkým politickým rizikom ako máme na Slovensku. Rýchlo schváleným zákonom sa u nás môže razom niečo zmeniť. Právne riziko je tak obrovské, že nikto do toho nebude vkladať vlastné peniaze. Štát nie je schopný za 20 rokov urobiť politické rozhodnutie, a preto je brzdou v rozvoji závlah,“* myslí si pestovateľ z okolia Senca Juraj Mačaj.

Podľa neho nie je možné do závlah investovať preto, lebo štátne čerpacie stanice nie je možné založiť. Poľnohospodár môže založiť len vlastnú pôdu, alebo iný majetok, s čím je spojené obrovské riziko.

Spájať sa a prosperovať

Ďalšou dôležitou oblasťou je združovanie pestovateľov do organizácií. V segmente zeleniny odbytové organizácie fungujú už niekoľko rokov veľmi dobre. Európska únia cez sektorové intervencie podporuje aj produkciu. Ide azda o jedinú podporu produkcie vôbec. Naši pestovatelia zemiakov sa spoločne s prvovýrobcami mlieka a ošípanými do podpory dostali v aktuálnom roku. Európska podpora má poľnohospodárom pomôcť zvýšiť silu pri vyjednávaní s obchodnými reťazcami. Avšak aj podpora organizácií výrobcov je administratívne zle zvládnutá a reálna potreba sektora nie je dostatočne krytá finančnými zdrojmi.

„Čerpanie prostriedkov je rozvrhnuté na nasledujúce roky. My však už dnes dokážeme čerpať viac finančných zdrojov, ako bolo navrhnuté. Vyzývame preto ministerstvo pôdohospodárstva, aby sa tieto náležitosti zohľadnili pri možnostiach modifikácie strategického plánu,“ vysvetlil Jozef Šumichrast. Ak by boli odbytové organizácie výrobcov dobre nastavené, podľa zväzu zemiakov by sme sa v rámci produkcie v horizonte 5 rokov dokázali odlepiť od dna, ktoré sme dnes dosiahli.

Aj sadbové zemiaky sa dostali v aktuálnom roku do nelichotivých čísiel. Pestovateľom narobila vrásky na tvári aj skúšobná stanica Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho (ÚKSUP) v Haniske, ktorá zanikla z dôvodu výstavby automobilky Volvo. Po dlhých diskusiách a rokovaní s rezortným ministerstvom došlo k záveru, že nová stanica bude stáť neďaleko tej súčasnej v obci Belža. Podľa prísľubu generálnej riaditeľky ÚKSÚPu Štefanie Buschbacherovej my mala začať fungovať vo februári 2024.